

TALABALARINI «AXBOROT TEXNOLOGIYALARI» FANINI O‘QITISH BILAN
BIRGALIKDA KASBGA YO‘NALTIRISH MASALALARI

S.M. Turdaliyev

QDPI o‘qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada «Axborot texnologiyalari» fanini o‘qitishda talabalarni kasbga yo‘naltirish yo‘llari va vositalari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: «Axborot texnologiyalari» fani, kasbga yo‘naltirish, ta‘lim texnologiyasi, samaradorlik, kasbiy faoliyat.

«Kadrlar tayyorlash milliy dastiri»da jamiyat, davlat va oila o‘z javobgarligini his etadigan har tomonlama rivojlangan shaxsni tarbiyalashni asosiy maqsad qilib qo‘ydi. Bu maqsadga yetishishimizda biz ta‘limning qulay va tezkor sharoitini yaratish uchun pedagogik innovatsiyaning asosiy kategoriyalari «yangi», «yangilikni tadbiq etish», innovatsiya tushunchalari mohiyatining tarkibini va harakteristikasini ochib beruvchi, yetarli material to‘plangan bo‘lishiga qaramay hozirga vaqtda ularni aniqlashga yondashish yetarli darajada mavjud emas.

O‘qituvchi shaxsidagi yangilikning samarasini ta‘minlovchi muhim faktor-bu innovatsion faoliyatni amalga oshirishdir. Shaxsiy hususiyatlarga e‘tibor berish ta‘lim texnologiyasining eng muhim talabi hisoblanadi. Bunday talablarga o‘qituvchi-pedagog o‘quvchilarni rivojlantirishdagi istiqbol va tajribani belgilay olishi kerak. Innovatsion faoliyatni tanlovchi tadqiqot harakteri pedagogning dasturlarni, darsliklarni erkin tanlash imkoniyatini berishi, ruhiy talablarni amalga oshishi hamda o‘z-o‘zini namoyon qila olish qobiliyati bilan belgilanadi.

Demak, ta‘lim texnologiyasi bu o‘qituvchining shaxsiy hususiyatlarini aks ettiruvchi va professional faoliyatda o‘zini namoyon etish harakteridir.

Pedagogik texnologiyaning tub mohiyati o‘qitishning an’anaviy og‘zaki bayon qilish usullaridan voz kechib, test asosida mashina yordamida o‘qitish o‘quvchilarni ko‘proq mustaqil bilim olishga undashdan iborat. O‘qituvchi bunga o‘quvchilarni bilish faoliyatining maslahatchisi, boshqaruvchisi, yakuniy natijaga yo‘llovchi vazifani bajaradi.

Ta‘lim texnologiyasining samaradorligi shundan iboratki, unga turli o‘quvchilar deyarli bir xil yakunga erishish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Bu esa barcha o‘quv yurtlariga yagona ta‘lim standarti talablariga javob beradigan mu-tahassislar tayyorlash vazifasi yuklatilgan hozirgi davrda biz O‘zbekiston pedagoglari uchun nihoyatda muhimdir.

Ta‘lim-tarbiyaning muvaffaqiyati birinchi navbatda pedagog shaxsi va uning mahoratiga bog‘liqdir. Chunki, bugungi o‘qituvchi Vatanimiz kelajagi uchun yangicha fikrlaydigan, hozirgi rivojlanishga yangi nigoh tashlaydigan komil insonni tarbiyalay oladigan bilim, mahoratga ega bo‘lishi kerak. Bugungi kunda pedagogik amaliyotda «Yangi pedagogik texnologiyalar»dan, «ta‘limning no‘ananaviy shakllari»dan samarali foydalanilmoqda. Noan’anaviy dars bu qolipga solinmagan dars shakli bo‘lib, o‘qituvchining ijodkorligi, tashabbuskorligi va o‘quvchilarning faolligi amalga oshirilgan mashg‘ulotdir.

Noan'anaviy dars o'tish ta'lim jarayonida o'qituvchini ijodkorlik va izlanishga, o'rtacha o'quvchilarni o'z ustida ishlash, mustaqil fikrlash hamda intilishga undaydi.

Noan'naviy shakllarni amaliyot jarayonida qo'llash natijasida xilma-xil qarashlar yo'zaga keldi. Aksariyat pedagoglar bu shaklni ijobiy baholab darsga qiziqishni oshiradi, mavzularni o'zlashtirishga zamin yaratadi, deb hisoblaydilar.

Natijada o'quvchilarni ilmiy dunyoqarashini shakllantirish, ta'limning ilmiy saviyasini oshirishga erishiladi.

Axborot texnologiyalari keng ma'noda insoniyat faoliyatining kasb yo'nalishlarining barcha sohalarida asosan kompyuterlar va telekommunikatsiya aloqa vositalari yordamida axborotni qayta ishlashi bilan bog'liq fan, texnika va ishlab chiqarishning xilma-xil tarmoqlari birligini o'zida namoyon etadi.

Axborot texnologiyalari xalq xo'jaligi tarmog'i sifatida kompyuter texnikasi, dasturiy mahsulotlarni ishlab chiqarish va axborotni qayta ishlash zamonaviy texnologiyasini ishlab chiqish shakllaridagi korxonalarini bir turda jamlanishidan iborat bo'ladi. Bu esa talabalarini kasbga yo'naltirishda kompyuterning o'rni yuqori ekanligini anglatadi. Shunday ekan bu vazifani informatika fani o'qituvchilari bevosita amalga oshirishlari lozim bo'ladi.

Informatikaning ishlab chiqarish tarmog'i sifatidagi o'ziga xosligi va ahamiyati shundaki, xalq xo'jaligining boshqa tarmoqlari mehnat unumdorligi ko'p jihatdan unga bog'liqdir. Fanni o'rganish natijasida talabalar quyidagi bilimlarni o'zlashtirishlari nazarda tutiladi.

1. Axborotni tasvirlash, saqlash, ishlov berish va uzatish yo'llarini, axborotning sifat ko'rsatkichlari, axborotli ob'yektlar, jamiyatda axborot jarayonlar, axborotlashgan jamiyat, axborot madaniyat, jamiyatni axborotlashtirishning huquqiy asoslari, axborotlashgan jamiyatning moddiy va texnologik negizlari, jamiyatning axborot resurslari, ta'limiy axborot resurslari, axborot xavfsizligi, axborotlashgan huquq va etika, kasbiy faoliyatda axborotning roli va ahamiyati, informatikaning axborotlashgan jamiyatdagi o'rni, roli va vazifalari haqida tushunchalarga ega bo'lishi;

2. Kompyuterni axborotga ishlov beruvchi vosita sifatidagi rolini, kompyuter dasturlari va ularning axborotlarga ishlov berish jarayonidagi o'rnini, shaxsiy kompyuterlar tasnifi va tarkibini, tizimli blok va uning tuzilmasini, kompyuterda ma'lumotlarni tashkil etish va saqlash haqida bilimlarga ega bo'lishi va ulardan kasbiy faoliyatlarida foydalana olishi;

3. Kompyuterning dasturiy ta'minoti va uning turlarini, drayverlar, fayllar va kataloglar bilan ishlashni, amaliy dasturiy ta'minot turlarini, dasturlash texnologiyasining uskunaviy vositalarini bilishi va ular bilan ishlay olishi;

4. Tizimli dasturiy ta'minot va uning turlarini, operatsion tizim va uning qobig'i ostida ishlovchi dasturlarni bilishi va ular bilan ishlay olishi, zamonaviy operatsion tizimlar haqida ma'lumotlarga ega bo'lishi, WINDOWS operatsion tizimi va unda ishlay olishi, LINUX-operatsion tizimi, uning imkoniyatlari, kasbiy faoliyatda qo'llanilish doirasi, xususiyatlari va afzalliklari haqidagi bilimlarga ega bo'lishi;

5. Ofis dasturlari paketi va uning tarkibini, matn protsessorlari va unda ishlash malakalariga ega bo'lishi, gipersilkalar, rasmlar va murakkab jadvallar bilan ishlay olishi, matnlar bilan ishlovchi boshqa dasturiy vositalar haqida bilimlarga ega bo'lishi, Tex, LaTeX dasturlari bilan ishlay olishi, jadval protsessori haqida bilimlarga ega bo'lishi va unda ishlay

olishi, taqdimot yaratishning dasturiy ta'minoti haqidagi bilimlarga ega bo'lishi, kasbiy faoliyatda ofis dasturlaridan foydalanish imkoniyatlari haqidagi bilimlarga ega bo'lishi va foydalana olishi ;

6. Grafik ob'yektlar va ularni kompyuterda tasvirlash usullarini, kompyuter grafikasi va uning turlarini, tasvirlarni grafik muxarrir uskunalari, skaner, grafik planshet yordamida kiritish va qayta ishlash yo'llarini, rastri va vektorli grafikaning dasturiy ta'minoti, PhotoShop (yoki CorelDraw, AvtoCad, MathCAD) dasturlarini bilishi va kasbiy faoliyatda grafik dasturlaridan foydalanish malakalariga ega bo'lishi;

7. Kasbiy faoliyatda amaliy dasturlar va ularning kasbiy sohalarda qo'llanilishi, nashriyot tizimlari, PageMaker dasturi va unda ishlash imkoniyatlarini bilishi, turli sohalarda qo'llaniladigan dasturlar, IS buxgalteriya, statistika dasturlarida ishlay olishi, tarjimon PROMT, Uzlat dasturlari bilan ishlash malakalariga ega bo'lishi;

8. Zamonaviy dasturlash tillari va ularning tasnifi, dasturlash tilining asosiy tushunchalari va operatorlarini, bir va ko'p o'lchovli massivlar va ularga oid masallarni echish usullarini, protseduralar va funksiyalarga oid masalalarga dasturlar tuzishni, dasturlashda modullar va ularning ishlatilishini, obektga mo'ljallangan dasturlash haqida, Delphi dasturlash tili va uning ishchi muhiti bilan ishlay olishi, komponentlar palitrasi va uning bo'limlari va ayrim komponentlari bilan ishlay olishi, Delphi dasturlash tilining grafik imkoniyatlariga oid dasturlar tuzish va ularni kompyuterga kiritib tahlil qilish malakalariga ega bo'lishi;

9. Web-sahifa va uni yaratish vositalari haqidagi bilimlarga, HTML dasturlash tilida Web-sahifa yaratishni, Web-sahifalarga ma'lumotlar joylashtirish usullarini, Web-sahifalarda formalar yaratish, bir nechta Web-sahifalar bilan aloqalarni o'rnatish imkoniyatlarini bilishlari va amaliyotda qo'llay olishlari kerak.

Bu talabalarga:

- axborot texnologiyalari usul va vositalaridan o'qish davomida va kelajakdagi kasbiy faoliyatida foydalana olish;
- axborotni tashkil qilish va izlab topish;
- ajratib olingan axborotni tizimga solish, umumlashtirish va boshqalarga tushunarli shaklga keltirish;
- zamonaviy axborot texnologiyalari yordamida axborot va bilimlarni almasha olishlariga imkoniyat beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Yuldashev, A. R., and S. M. Turdaliyev. "MAKING INFORMATION SECURITY STRATEGIC TO BUSINESS." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 10.12 (2022): 128-131.

2. Турдалиев, Содиқжон Муминжонович. "КОМПЬЮТЕР ЎЙИНЛАРИНИНГ ЎСМИР ШАХСИГА КЎРСАТАДИГАН ИЖОБИЙ ВА САЛБИЙ ТАЪСИРЛАРИ." " USA" INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE TOPICAL ISSUES OF SCIENCE. Vol. 8. No. 1. 2023.

3. Muminjonovich, Turdaliyev Sodiqjon. "POSITIVE AND NEGATIVE EFFECTS OF COMPUTER GAMES ON ADOLESCENT PERSONALITY." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 11.6 (2023): 310-314.
4. Yuldashev, A. R., and S. M. Turdaliyev. "INTRODUCTION TO ANDROID DEVELOPMENT." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 10.12 (2022): 132-134.
5. Sodiqjon, Turdaliyev. "AR (AUGEMENT REALITY) AND ITS POSSIBILITIES." *Gospodarka i Innowacje*. 41 (2023): 394-396.
6. Mo'minjonovich, Turdaliyev Sodiqjon. "UNITY 3D GAMING SOFTWARE AND ITS CAPABILITIES." *Gospodarka i Innowacje*. 41 (2023): 397-399.
7. Turdaliyev, Sodiqjon. "FEATURES OF EASY QUIZ." *Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences* 2.21 (2023): 79-84.
8. Turdaliyev, Sodiqjon. "THE ROLE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE ORGANIZATION OF DISTANCE EDUCATION." *Models and methods in modern science* 2.13 (2023): 46-49.
9. Turdaliyev, Sodiqjon. "IMPORTANCE, CHARACTERISTICS AND TASKS OF ONLINE TRAINING." *Solution of social problems in management and economy* 2.13 (2023): 63-68.
10. Ilyasovich, Djurayev Iqbol, Turdaliyev Sadigjon Muminzhonovich, and Ergasheva Khilolokhon Muydinzhonovna. "The Need to Develop Distance Education in General Secondary Schools." *Journal of Advanced Zoology* 44.S6 (2023): 1551-1554.
11. Turdaliyev, Sodiqjon. "TA'LIM MUASSALARIDA INFORMATIKA O'QITISH METODIKASI NAZARIY ASOSLARI." *Interpretation and researches* 1.1 (2023).
12. Yuldashev, A. R., and S. M. Turdaliyev. "MAKING INFORMATION SECURITY STRATEGIC TO BUSINESS." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 10.12 (2022): 128-131.
13. Turdaliyev, S. M. "ALGORITMLARNI ISHLAB CHIQISH USULLARIDAN FOYDALANISH." *Экономика и социум* 6-2 (109) (2023): 545-548.
14. Mo'minjonovich, Turdaliyev Sodiqjon, and Ziyodjon Muydinjonov Rafiqjon o'g'li. "MULTIMEDIA PROYEKTORLARINING KLASSIFIKATSIYASI." *PROSPECTS AND MAIN TRENDS IN MODERN SCIENCE* 1.7 (2023): 39-46.
15. Rustamovich, Sulstonov Ravshanbek, and Toshmatova Ziroatxon Esonovna. "FORMATION OF STUDENTS' INTERESTS IN THE STUDY OF SCIENCE, KNOWLEDGE AND SKILLS IN TEACHING PHYSICS." *Open Access Repository* 8.12 (2022): 517-520.
16. Esonovna, Toshmatova Ziroatxon. "FIZIKA FANINI O'RGATISHDA O'QUVCHILARNI FANNI O'RGANISHIGA BO'LGAN QIZIQISHLARINI, BILIM VA KO'NIKMALARNI SHAKLLANTIRISH." *Scientific Impulse* 1.5 (2022): 361-364.
17. Kodiraliyevich, Abdullaev Alibek. "ANALYSIS OF TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF CONTINUOUS PROFESSIONAL TRAINING OF INFORMATICS TEACHERS." *Open Access Repository* 9.11 (2023): 88-91.

18. Abdullayev, A. K., N. R. Abdullayeva, and M. A. Madraximova. "THE BASIS IS A MOBILE INDUSTRIAL ROBOT CORE CHARACTERISTICS AND SHAPE OF THE SPATIAL STRUCTURE." *International Journal of Early Childhood Special Education* 14.7 (2022).

19. Akhmedovna, Madrakhimova Makhfuza, and Madrakhimov Shukhratjon Shukurovich. "The Role Of Information Communication Media In The Development Of The Methodology For The Use Of Electronic Resources "3d" In Education." *Onomázein* 62 (2023): December (2023): 2081-2087.

20. Sh, Madraximov Sh. "МАТЕМАТИКА О 'QITISHDA IQTISODIY MASALALARNI ISHLAB CHIQRISH JARAYONLARIGA TADBIQIY YECHISH HAQIDA." *Экономика и социум* 6-1 (109) (2023): 243-246.

21. Козлов, Александр Дмитриевич, Шухратжон Шукуровиш Мадрахимов, and Махфуза Ахмедовна Мадрахимова. "ЎҚУВ ФАОЛИЯТИНИ БАҲОЛАШ МЕЗОНЛАРИ ВА УНИНГ ТУРЛИ ТАЛҚИНЛАРИ." " USA" INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE TOPICAL ISSUES OF SCIENCE. Vol. 8. No. 1. 2023.

22. Abdullayev, A. K., N. R. Abdullayeva, and M. A. Madraximova. "THE BASIS IS A MOBILE INDUSTRIAL ROBOT CORE CHARACTERISTICS AND SHAPE OF THE SPATIAL STRUCTURE." *International Journal of Early Childhood Special Education* 14.7 (2022).

23. Akhmedovna, Makhfuza Madrakhimova, and Shukhratjon Madrakhimov Shukurovich. "LEVERAGING INTERACTIVE METHODS FOR ADVANCING COMPUTER SCIENCE: A PARADIGM SHIFT." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 11.12 (2023): 1116-1120.

24. Shukurovich, Shukhratjon Madrakhimov, and Makhfuza Madrakhimova Akhmedovna. "A COMPREHENSIVE OVERVIEW OF THE EVOLUTION OF COMPUTER SCIENCE: MILESTONES AND DEVELOPMENT STAGES." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 11.12 (2023): 1125-1129.

25. Akhmedovna, Makhfuza Madrakhimova, and Shukhratjon Madrakhimov Shukurovich. "CHALLENGES AND MITIGATION STRATEGIES IN THE DEVELOPMENT OF COMPUTER SCIENCE." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 11.12 (2023): 1130-1133.

26. Sh, Madraximov Sh. "МАТЕМАТИКА О 'QITISHDA IQTISODIY MASALALARNI ISHLAB CHIQRISH JARAYONLARIGA TADBIQIY YECHISH HAQIDA." *Экономика и социум* 6-1 (109) (2023): 243-246.

27. Shukurovich, Shukhratjon Madrakhimov, and Makhfuza Madrakhimova Akhmedovna. "UTILIZING INTERACTIVE METHODS IN COMPUTER CLASSES: ENHANCING LEARNING AND ENGAGEMENT." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 11.12 (2023): 1121-1124.

28. Ikromovich, Khanbabaev Khakimjon, Tashpulatov Rakhimjon Ismailovich, and Madrakhimov Shukhratjon Shukurovich. "METHODS OF TEACHING LANGUAGES PROGRAMMING BASED ON THE DESIGN METHOD."

29. Ilyosovich, Djurayev Iqbol. "INNOVATIONS USED IN DISTANCE EDUCATION TECHNOLOGIES." *Gospodarka i Innowacje*. 44 (2024): 89-93.
30. Ilyosovich, Djurayev Iqbol. "Methodological Principles of Creating Interactive Presentations." *American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157)* 2.2 (2024): 169-171.
31. Ilyosovich, Djurayev Iqbol. "THE CONCEPT OF VIRTUAL EXISTENCE AND ITS SCIENTIFIC INTERPRETATION." *Gospodarka i Innowacje*. 44 (2024): 53-56.
32. Djurayev, Iqbol. "THE ROLE OF SMART TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL SYSTEM." *Science and innovation in the education system* 2.13 (2023): 137-142.
33. DJURAYEV, IQBOL. "IT-INDUSTRIYA SOHASIDA SUN'IY INTELLEKTNING O'RNI." *Scienceweb academic papers collection* (2023).
34. DJURAYEV, IQBOL. "OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARI MASOFAVIY TA'LIMIDA AHASLIDES DASTURIDAN FOYDALANIB O'QUV MASHG'ULOTLARINI OLIB BORISH." *Scienceweb academic papers collection* (2023).
35. Ilyosovich, Djurayev Iqbol. "SELF-EDUCATION THROUGH MOBILE APPLICATIONS." *INTERNATIONAL JOURNAL OF RESEARCH IN COMMERCE, IT, ENGINEERING AND SOCIAL SCIENCES* ISSN: 2349-7793 Impact Factor: 6.876 16.5 (2022): 109-113.
36. Ugli, Muydinjonov Ziyodjon Rafiqjon, and Muydinjonov Davlatjon Rafiqjon Ugli. "ANALYSIS OF FOREIGN EXPERIENCE IN ORGANIZING THE ELECTRONIC LEARNING ENVIRONMENT OF THE HIGHER EDUCATION INSTITUTION." *PROSPECTS AND MAIN TRENDS IN MODERN SCIENCE* 1.7 (2023): 12-20.
37. Ilyosovich, Djurayev Iqbol, and Ziyodjon Muydinjonov Rafiqjon o'g'li. "LI-FI TEXNOLOGIYASINING O 'ZIGA HOS JIHATLARI." *PROSPECTS AND MAIN TRENDS IN MODERN SCIENCE* 1.7 (2023): 31-38.
38. Mo'minjonovich, Turdaliyev Sodiqjon, and Ziyodjon Muydinjonov Rafiqjon o'g'li. "MULTIMEDIA PROYEKTORLARINING KLASSIFIKATSIYASI." *PROSPECTS AND MAIN TRENDS IN MODERN SCIENCE* 1.7 (2023): 39-46.
39. O'g'li, Muydinjonov Ziyodjon Rafiqjon. "THE NECESSITY OF THE METHODOLOGY FOR DEVELOPING THE DIGITAL COMPETENCES OF FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS." *International Journal of Advance Scientific Research* 3.11 (2023): 388-392.
40. O'g'li, Muydinjonov Ziyodjon Rafiqjon. "THE HISTORY OF PENETRATION OF DIGITAL TECHNOLOGY IN EDUCATION." *International Journal of Advance Scientific Research* 3.11 (2023): 383-387.